

ปาฐกถาพิเศษ

Executive Dinner Talk ครั้งที่ 2

สมาคมนิสิตเก่าวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

หัวข้อ “Thailand Next Normal ยุทธศาสตร์สู้ภัย COVID-19”

โดย นายอาคม เติมพิทยาไพสิฐ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

วันศุกร์ที่ 11 กุมภาพันธ์ 2565 เวลา 18.40 – 19.30 น. (50 นาที)

ห้องคอนเวนชันฮอลล์ โรงแรมเซ็นทาราแกรนด์ แอทเซ็นทรัลเวิลด์ กรุงเทพฯ

Theme ของคำกล่าว

1. สถานการณ์และแนวโน้มเศรษฐกิจไทย
2. แนวทางการฟื้นฟูเศรษฐกิจไทยสู้ภัย COVID-19
3. แนวทางการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยหลัง COVID-19
4. บทส่งท้าย

ท่านผู้มีเกียรติที่เคารพทุกท่าน

- ผมรู้สึกเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่ได้รับเชิญให้มาเป็นประธานองค์ปาฐกในงาน Executive Dinner Talk ครั้งที่ 2 ในหัวข้อ “Thailand Next Normal ยุทธศาสตร์สู้ภัย COVID-19” ขอขอบคุณสมาคม นิสิตเก่าวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่ได้เชิญผมมาในวันนี้ และในโอกาสนี้ ผมจะขอมาเล่าให้ท่านผู้มีเกียรติทราบถึงสถานการณ์และแนวโน้มเศรษฐกิจไทย รวมถึงการฟื้นฟูเศรษฐกิจไทยสู้ภัย COVID-19 ของกระทรวงการคลัง ทั้งในช่วงที่ผ่านมาและแนวทางการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยในระยะต่อไป

1. สถานการณ์และแนวโน้มเศรษฐกิจไทย

- การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงต่อเศรษฐกิจไทยและเศรษฐกิจโลก ตั้งแต่ต้นปี 2563 เป็นต้นมา โดยเศรษฐกิจไทยในช่วง 2 ปีนี้ได้รับผลกระทบที่ค่อนข้างรุนแรง เมื่อเทียบกับในอดีต เศรษฐกิจไทยติดลบติดต่อกันต่อเนื่องถึง 5 ไตรมาส และเศรษฐกิจไทย ในปี 2563 หดตัวกว่าร้อยละ -6.1 ต่อปี ถือเป็นหดตัวครั้งแรกในรอบ 11 ปี นับจากวิกฤติ

แฮมเบอร์เกอร์ในปี 2552 ทั้งนี้ จุดสำคัญของวิกฤติในครั้งนี้แตกต่างจากวิกฤติเศรษฐกิจครั้งก่อน ๆ คือ การแพร่ระบาดกระจายไปทั่วประเทศ และประชาชนทุกกลุ่มได้รับผลกระทบ อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันเศรษฐกิจไทยเริ่มส่งสัญญาณฟื้นตัวขึ้น โดยเศรษฐกิจไทยในช่วง 9 เดือนแรกของปี 2564 ขยายตัวได้ที่ร้อยละ 1.3 ต่อปี ซึ่งในช่วงที่ผ่านมารัฐบาลได้พยายามสร้างสมดุลระหว่างการดูแลด้านสาธารณสุขควบคู่กับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ขณะเดียวกันก็ดำเนินมาตรการด้านการคลัง การเงิน และภาษีเพื่อสนับสนุนเศรษฐกิจไทยอย่างต่อเนื่อง

- สำหรับเศรษฐกิจไทยในปี 2564 กระทรวงการคลังคาดว่าจะขยายตัวที่ร้อยละ 1.2 ต่อปี (คาดการณ์ ณ เดือนมกราคม 2565) โดยเศรษฐกิจไทยในช่วงครึ่งหลังของปี 2564 ฟื้นตัวได้ดีกว่าที่คาดไว้ เนื่องจากได้รับปัจจัยสนับสนุนจากการส่งออกสินค้า และมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจของภาครัฐ เช่น โครงการคนละครึ่ง ระยะที่ 3 ซึ่งมีส่วนสำคัญในการกระตุ้นเศรษฐกิจไทย และเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบในทุกกลุ่มอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับสถานการณ์การแพร่ระบาดภายในประเทศที่ปรับดีขึ้นและการเร่งกระจายวัคซีนที่มีความครอบคลุมมากขึ้น
- ขณะที่เศรษฐกิจไทยในปี 2565 กระทรวงการคลังคาดว่าจะขยายตัวเร่งขึ้นมาอยู่ในช่วงร้อยละ 4.0 ต่อปี (คาดการณ์ ณ เดือนมกราคม 2565) สอดคล้องกับการคาดการณ์ขององค์กรระหว่างประเทศอย่างกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) และธนาคารโลก (World Bank) ที่คาดว่าเศรษฐกิจไทยในปี 2565 จะขยายตัวได้เร่งขึ้นที่ร้อยละ 4.1 และ 3.9 ต่อปี ตามลำดับ โดยเศรษฐกิจไทยในปี 2565 ได้รับปัจจัยสนับสนุนจากการใช้จ่ายในประเทศที่ขยายตัวหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่เกิดขึ้นในหลายประเทศ รวมถึงประเทศไทยที่เริ่มมีผลกระทบในวงจำกัด และภาคการท่องเที่ยวที่กลับมาขยายตัวหลังจากการเปิดรับนักท่องเที่ยวต่างประเทศผ่านระบบ Test & Go อีกครั้ง ตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2565 เป็นต้นไป โดยคาดว่านักท่องเที่ยวต่างประเทศจะเดินทางเข้ามาในประเทศไทยจำนวน 7 ล้านคน (เดือนมกราคม 2565 มีนักท่องเที่ยวต่างประเทศ จำนวน 119,061 คน และตั้งแต่วันที่ 1 – 6 กุมภาพันธ์ 2565 มีผู้เดินทางเข้าราชอาณาจักรผ่านระบบ Test & GO Sandbox และ Quarantine จำนวน 22,476 คน) ในขณะที่การส่งออกสินค้าคาดว่าจะขยายตัวต่อเนื่องตามอุปสงค์ของประเทศคู่ค้าที่ฟื้นตัว
- นอกจากนี้ การดำเนินนโยบายของภาครัฐจะมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนเศรษฐกิจไทยอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2565 ภาครัฐจะมีการใช้จ่ายจากงบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. 2565 วงเงิน 3.1 ล้านล้านบาท และงบลงทุนของรัฐวิสาหกิจประจำปีงบประมาณ 2565 วงเงิน 3.07

แสนล้านบาท รวมทั้งเงินกู้ตามพระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคมจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เพิ่มเติม พ.ศ. 2564 วงเงิน 5 แสนล้านบาท ในส่วนที่เหลือที่คาดว่าจะมีการเบิกจ่ายได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนการฟื้นตัวของเศรษฐกิจไทย และเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบในทุกกลุ่มอย่างตรงจุด รวมทั้งสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานราก ควบคู่ไปกับการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจต่าง ๆ ทั้งนี้ แรงสนับสนุนจากมาตรการภาครัฐ จะช่วยสนับสนุนให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจ ความเชื่อมั่นของผู้บริโภคและภาคธุรกิจ รวมทั้งการลงทุนในประเทศปรับตัวสูงขึ้น

● **อย่างไรก็ดี ยังมีปัจจัยที่จะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยที่ยังต้องติดตามอย่างใกล้ชิด ได้แก่**

- 1) ความไม่แน่นอนของสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทั้งสายพันธุ์ที่ระบาดในปัจจุบันและที่อาจเกิดขึ้นใหม่ในอนาคต อย่างไรก็ดี สถานการณ์การแพร่ระบาดภายในประเทศไทยเริ่มมีผลกระทบในวงจำกัดจากความคืบหน้าในการฉีดวัคซีนของประชาชนไทยที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง
- 2) ความเสี่ยงจากความผันผวนของเศรษฐกิจและการเงินโลก อาทิ การส่งสัญญาณปรับเพิ่มอัตราดอกเบี้ยนโยบายของธนาคารกลางในหลายประเทศ จากแรงกดดันด้านเงินเฟ้อ ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดการไหลออกของเงินทุนเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศ โดยในช่วงที่ผ่านมา ธนาคารกลางหลายประเทศปรับขึ้นอัตราดอกเบี้ยนโยบายเพื่อชะลอแรงกดดันของอัตราเงินเฟ้อแล้ว เช่น สหราชอาณาจักร รัสเซีย เกาหลีใต้ นิวซีแลนด์ เป็นต้น
- 3) ปัญหาข้อจำกัดในห่วงโซ่อุปทานการผลิต (Supply Disruption) เช่น การขาดแคลนอุปกรณ์เซมิคอนดักเตอร์ที่อาจยืดเยื้อ แม้ว่าปัจจุบันภาคการผลิตของโลกยังคงขยายตัวได้ และภาคการส่งออกที่ยังคงสามารถขยายตัวได้เช่นกัน แต่ยังคงติดตามแรงกดดันจากอัตราเงินเฟ้อที่เพิ่มขึ้น และ Supply Disruption ที่อาจเกิดขึ้นหากมีการแพร่ระบาดของโควิด-19 สายพันธุ์ใหม่ในอนาคตที่อาจทำให้การผลิตและส่งออกต้องหยุดชะงักลง
- 4) ตลาดแรงงานยังคงฟื้นตัวไม่เต็มที่ จึงเป็นข้อจำกัดสำหรับการใช้จ่ายใช้สอยของประชาชน และความสามารถในการชำระหนี้สินของภาคครัวเรือนที่ยังคงมีความเปราะบาง อย่างไรก็ดี ระดับหนี้ครัวเรือนไทยล่าสุด ณ สิ้นสุดไตรมาส 3 ปี 2564 ยังคงคงที่จากไตรมาสก่อนหน้าที่สัดส่วนร้อยละ 89.3 ต่อ GDP นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาในสัดส่วนวัตถุประสงค์ของหนี้ครัวเรือนนั้น มีสัดส่วนหนี้ครัวเรือนร้อยละ 18.2 หรือประมาณร้อยละ 16.2 ต่อ

GDP ที่เป็นหนี้เพื่อการประกอบอาชีพ ซึ่งหนี้ครัวเรือนในส่วนนี้เป็นการกู้ยืมเพื่อการสร้างรายได้ในอนาคต

- 5) อัตราเงินเฟ้อในประเทศไทยที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยระดับราคาสินค้าที่ปรับตัวเพิ่มขึ้นเป็นผลมาจากสินค้าบางรายการเท่านั้น ขณะที่ราคาสินค้าและบริการหลักอื่น ๆ ภายในประเทศ ไม่ได้ปรับตัวเพิ่มขึ้น เนื่องจากรัฐบาลเข้าไปดูแลควบคุมอย่างใกล้ชิด นอกจากนี้ อัตราเงินเฟ้อที่ปรับตัวเพิ่มขึ้นในช่วงนี้คาดว่าจะเป็นปรากฏการณ์ชั่วคราว โดยจะเพิ่มขึ้นเพียงในช่วงครึ่งแรกของปี 2565 หลังจากนั้นจะค่อยๆ ปรับตัวลดลงในช่วงครึ่งหลังของปี และทั้งปี 2565 จะอยู่ภายในกรอบเป้าหมายเงินเฟ้อที่รัฐบาลและธนาคารแห่งประเทศไทยร่วมกันกำหนดที่ระดับร้อยละ 1.0 - 3.0 ต่อปี
 - 6) ราคาพลังงานและน้ำมันดิบในตลาดโลกที่ยังอยู่ในระดับสูง โดยราคาน้ำมันดิบดูไบ ณ วันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2565 อยู่ที่ระดับ 89.4 ดอลลาร์ต่อบาร์เรล ปรับเพิ่มขึ้นจากระดับ 69.2 ดอลลาร์ต่อบาร์เรล ในปี 2564 กว่าร้อยละ 29.2 ต่อปี ซึ่งส่งผลกระทบต่อพลังงานและราคาน้ำมันขายปลีกในประเทศให้เพิ่มสูงขึ้น อย่างไรก็ตาม รัฐบาลได้ดำเนินการดูแลและช่วยเหลือเพื่อบรรเทาภาระค่าใช้จ่ายของประชาชนอย่างใกล้ชิดผ่านกลไกของกองทุนน้ำมันเชื้อเพลิง รวมถึงเตรียมพร้อมดำเนินมาตรการทางการคลังหากมีความจำเป็น
- ทั้งนี้ กระทรวงการคลังจะได้มีการติดตามและประเมินผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 อย่างใกล้ชิด และพร้อมที่จะดำเนินมาตรการทางการคลังและการเงินที่เหมาะสมเพื่อให้การฟื้นตัวของเศรษฐกิจเป็นไปอย่างต่อเนื่องและทั่วถึงในทุกภาคส่วนของเศรษฐกิจ

2. แนวทางการฟื้นฟูเศรษฐกิจไทยสู่ภัย COVID-19

- ในส่วนของการดูแลและฟื้นฟูเศรษฐกิจ รัฐบาลได้พยายามสร้างสมดุลระหว่างการดูแลด้านสาธารณสุขควบคู่ไปกับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจผ่านการดำเนินมาตรการทางการคลัง มาตรการภาษี และมาตรการทางการเงิน โดยในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 รัฐบาลได้มีการดำเนินนโยบายต่าง ๆ เพื่อบรรเทาผลกระทบที่เกิดขึ้น ทั้งในส่วนของ การดำเนินนโยบายผ่านการออก พ.ร.ก. กู้เงินฯ ทั้งสองฉบับ วงเงินรวม 1.5 ล้านล้านบาท เช่น โครงการเราไม่ทิ้งกัน โครงการเราชนะ โครงการช่วยเหลือผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ โครงการเยียวยาผู้ประกอบการตามมาตรการต่าง ๆ มาตรการบรรเทาค่าใช้จ่ายด้านสาธารณสุขป้อน โครงการคนละครึ่ง โครงการเราเที่ยวด้วยกัน เป็นต้น รวมไปถึงการปรับกรอบสัดส่วนหนี้สาธารณะต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ

(GDP) จากเดิมกำหนดไม่เกินร้อยละ 60 ของ GDP ขยับเพดานเป็นไม่เกินร้อยละ 70 ของ GDP โดยมีเป้าหมายเพื่อเพื่อเพิ่มพื้นที่ทางการคลัง (Fiscal space) ให้กับรัฐบาลและไม่เป็นอุปสรรคหากรัฐบาลมีความจำเป็นต้องดำเนินนโยบายเพิ่มเติมในอนาคต รองรับการพัฒนาเศรษฐกิจไทยหลังโควิด-19

- ขณะที่ในระยะต่อไปโรคโควิด-19 อาจจะยังคงอยู่กับเราต่อไปเรื่อย ๆ แต่อาจลดระดับความรุนแรงของโรคลงกลายเป็นโรคประจำถิ่น ดังนั้น ต่อไปจากนั้นนโยบายที่จะเข้ามาดูแลเศรษฐกิจจะต้องเน้นสร้างภูมิคุ้มกัน “การฟื้นฟูเศรษฐกิจ” ให้กลับเข้าสู่ภาวะปกติให้เร็วที่สุด โดยนโยบายเศรษฐกิจจะต้องเข้ามาดูแลสวัสดิการและคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกกลุ่ม การสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานราก และการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจและกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค
- ซึ่งกระทรวงการคลังเตรียมดำเนินโครงการเปิดลงทะเบียนบัตรสวัสดิการแห่งรัฐรอบใหม่ ล่าสุดเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2565 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบโครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐ ปี 2565 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการให้ข้อมูลผู้มีรายได้น้อยที่เป็นปัจจุบัน ตลอดจนเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดสรรสวัสดิการสังคมของภาครัฐให้แก่ประชาชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายได้ดียิ่งขึ้น โดยในครั้งนี้จะมีการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ลงทะเบียนและครอบครัวของผู้ลงทะเบียนด้วย ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้
 - 1) มีสัญชาติไทย
 - 2) มีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป
 - 3) ไม่เป็น ภิกษุ สามเณร ผู้ต้องขัง บุคคลที่อยู่ในสถานสงเคราะห์ฯ ข้าราชการ พนักงานราชการ พนักงาน ลูกจ้าง เจ้าหน้าที่ หรือผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานของรัฐ ผู้รับบำเหน็จรายเดือน ผู้รับบำนาญ หรือเบี้ยหวัดจากส่วนราชการ ข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา
 - 4) รายได้ของผู้ลงทะเบียนไม่เกิน 100,000 บาทต่อคนต่อปี และหากมีครอบครัว รายได้เฉลี่ยของครอบครัวของผู้ลงทะเบียนไม่เกิน 100,000 บาทต่อคนต่อปี
 - 5) ทรัพย์สินทางการเงินได้แก่ เงินฝาก สลาก พันธบัตร และตราสารหนี้ภาครัฐ ของผู้ลงทะเบียนต้องมีมูลค่าไม่เกิน 100,000 บาทต่อคน และหากมีครอบครัว ทรัพย์สินทางการเงินเฉลี่ยของครอบครัวของผู้ลงทะเบียนมีมูลค่าไม่เกิน 100,000 บาทต่อคน

- 6) ไม่มีวงเงินกู้ หรือมีวงเงินกู้สำหรับที่อยู่อาศัยรวมไม่เกิน 1.5 ล้านบาท และวงเงินกู้สำหรับยานพาหนะรวมไม่เกิน 1 ล้านบาท
 - 7) จะต้องไม่มีบัตรเครดิต ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง
 - 8) มีกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ไม่เกินกว่าที่กำหนด
- นอกจากนี้ รัฐบาลได้มีการดำเนินมาตรการเพื่อสนับสนุนการใช้จ่ายภายในประเทศ โดยกระทรวงการคลังได้ดำเนินมาตรการรักษาระดับการบริโภคภายในประเทศ ปี 2565 ซึ่งเริ่มดำเนินการไปเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2565 ที่ผ่านมา ประกอบด้วย
 - โครงการคนละครึ่ง ระยะที่ 4 สนับสนุนวงเงินค่าอาหาร เครื่องดื่ม สินค้าทั่วไป และบริการนวดสปา ทำผม ทำเล็บ และบริการขนส่งสาธารณะ ยกเว้นสลากกินแบ่ง เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ยาสูบ และสินค้าหรือบริการที่กระทรวงการคลังกำหนด จากภาครัฐในอัตราร้อยละ 50 ทั้งนี้ ไม่เกิน 150 บาทต่อคนต่อวัน และไม่เกิน 1,200 บาทต่อคน ตลอดระยะเวลาโครงการ ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ - วันที่ 30 เมษายน 2565 ให้กับประชาชนผู้ได้รับสิทธิที่เข้าร่วมโครงการจำนวนไม่เกิน 29 ล้านคน ซึ่งการร่วมจ่ายคนละครึ่งนี้จะเป็นการช่วยเติมกำลังซื้อให้แก่ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ
 - โครงการเพิ่มกำลังซื้อให้แก่ผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ระยะที่ 4 มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือวงเงินค่าซื้อสินค้าจากร้านธงฟ้าฯ และค่าซื้อสินค้าหรือค่าบริการจากร้านค้าหรือผู้ให้บริการที่เข้าร่วมโครงการคนละครึ่ง ระยะที่ 4 จำนวนไม่เกิน 200 บาทต่อคนต่อเดือน เป็นระยะเวลา 3 เดือน ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน 2565 (กรณีมีวงเงินคงเหลือในเดือนใดจะไม่มีการสะสมไปในเดือนถัดไป) รวมทั้งสิ้น 600 บาทต่อคนตลอดระยะเวลาโครงการ เป็นวงเงินรวม 8,071 ล้านบาท ให้แก่ผู้มีบัตรฯ จำนวนไม่เกิน 13.45 ล้านคน
 - โครงการเพิ่มกำลังซื้อให้แก่ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ ระยะที่ 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือวงเงินค่าซื้อสินค้าจากร้านธงฟ้าฯ และค่าซื้อสินค้าหรือค่าบริการจากร้านค้าหรือผู้ให้บริการที่เข้าร่วมโครงการคนละครึ่ง ระยะที่ 4 จำนวนไม่เกิน 200 บาทต่อคนต่อเดือน เป็นระยะเวลา 3 เดือน ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน 2565 (กรณีมีวงเงินคงเหลือในเดือนใดจะไม่มีการสะสมไปในเดือนถัดไป) รวมทั้งสิ้น 600 บาทต่อคนตลอดระยะเวลาโครงการ เป็นวงเงินรวม 1,352 ล้านบาท ให้แก่ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือตามโครงการเพิ่มกำลังซื้อให้แก่ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ เช่น ผู้ที่ไม่สามารถ

เข้าถึงระบบอินเทอร์เน็ต ผู้ที่ไม่มีสมาร์ทโฟน ผู้ที่อยู่ในภาวะพึ่งพิง เป็นต้น จำนวนไม่เกิน 2.25 ล้านคน

- **อีกทั้ง รัฐบาลยังได้ดำเนินโครงการเราเที่ยวด้วยกัน ระยะที่ 4 เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวภายในประเทศ** กรอบวงเงิน 9,000 ล้านบาท โดยรัฐจะสนับสนุนค่าโรงแรมที่พัก คนละไม่เกิน 10 ห้อง ร้อยละ 40 ไม่เกิน 3,000 บาทต่อห้องต่อคืน จำนวน 2 ล้านสิทธิ รวมถึงได้รับคูปองค่าอาหารอีก 600 บาทต่อวัน ระยะเวลาดำเนินโครงการตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนพฤษภาคม 2565
- **สำหรับแนวทางในการจัดทำนโยบายและมาตรการทางการคลังในระยะต่อไป จะเป็นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจโดยการใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data)** เช่น โครงการคนละครึ่ง โครงการเราชนะ โครงการช้อปดีมีคืน เป็นต้น รวมถึงการใช้ประโยชน์จากโครงสร้างเครือข่ายการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่ได้มาจากการดำเนินมาตรการและการบูรณาการที่ผ่านมา ทั้งนี้ การดำเนินมาตรการที่ผ่านมารอบคลุมกลุ่มเป้าหมายหลากหลาย การใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลข้างต้น จะเป็นการช่วยให้การออกแบบและการขับเคลื่อนนโยบายในระยะต่อไปสามารถเข้าถึงและเข้าใจกลุ่มเป้าหมายได้ดียิ่งขึ้น
- **และแม้ว่าสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่ยังมีความไม่แน่นอนสูงจะยังคงมีผลกระทบต่อภาคการคลังไปอีกระยะหนึ่ง แต่รัฐบาลยังคงมีสถานะทางการคลังที่เข้มแข็งและมีสภาพคล่องเพียงพอต่อการใช้จ่ายต่าง ๆ ของภาครัฐ** ซึ่งจะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการฟื้นฟูเศรษฐกิจในช่วงหลังโควิด-19 โดยกระทรวงการคลังจะได้ติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิด บริหารจัดการรายได้ รายจ่าย และการกู้เพื่อชดเชยการขาดดุล เพื่อให้เงินคงคลังและฐานะการคลังอยู่ในระดับที่เหมาะสม เพียงพอต่อการใช้จ่ายที่จำเป็น ทั้งนี้ ในการกู้เงินเพื่อชดเชยการขาดดุล กระทรวงการคลังได้ดำเนินการอย่างรัดกุม ภายใต้ต้นทุนและความเสี่ยงที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงกรอบวินัยการเงินการคลังตามกฎหมายทุกประการ
- **นอกจากนี้ การฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศท่ามกลางสถานการณ์ของโควิด-19 จะต้องอาศัยการประสานพลังทั้งด้านการคลังและการเงิน** ซึ่งกระทรวงการคลังก็ได้มีการทำงานร่วมกับธนาคารแห่งประเทศไทย สถาบันการเงินต่าง ๆ รวมถึงสถาบันการเงินเฉพาะกิจของภาครัฐอย่างใกล้ชิด เพื่อดำเนินนโยบายที่ครอบคลุมและช่วยเหลือประชาชนหรือผู้ประกอบการกลุ่มต่าง ๆ ได้อย่างครบถ้วนและตรงจุดมากที่สุด

3. แนวทางการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยหลัง COVID-19

- ภายหลังจากที่เศรษฐกิจไทยสามารถกลับเข้าสู่ภาวะปกติ (Post COVID-19) ในระยะต่อไป จะต้องผลักดันให้มีการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ เพื่อให้เศรษฐกิจไทยมีมูลค่าเพิ่มขึ้นและเติบโตได้อย่างยั่งยืน เพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันให้กับประเทศ และสร้างแต้มต่อให้กับเศรษฐกิจไทย โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน เพื่อสร้างฐานเศรษฐกิจใหม่ และสนับสนุนการขยายตัวทางเศรษฐกิจในระยะยาว โดยมีการดำเนินการที่สำคัญ 8 ด้าน ได้แก่
 - 1) การมีเศรษฐกิจมูลค่าสูงที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจตาม BCG Model (Bio-Circular-Green Economy Model) ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนาทางเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการพัฒนาทางสังคมและการรักษาสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เศรษฐกิจเกิดความมั่นคงและยั่งยืน กระทรวงการคลังจะสนับสนุนโครงการต่าง ๆ เพื่อขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่สังคมพลังงานสะอาด อาทิ มาตรการส่งเสริมให้ใช้รถยนต์ไฟฟ้า (EV) และการออก Sustainability Bond เพื่อนำเงินที่ระดมทุนได้ไปใช้สำหรับโครงการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมหรือโครงการเพื่อพัฒนาทางสังคม
 - 2) การเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนานวัตกรรมและการรองรับการใช้เทคโนโลยีขั้นสูง โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมและบริการเป้าหมายในอนาคต (S-Curve) โดยเฉพาะการส่งเสริมอุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้าและชิ้นส่วน ซึ่งไทยถือว่าเป็นฐานผลิตสำคัญของอุตสาหกรรมยานยนต์ในภูมิภาค รวมไปถึงการส่งเสริมการลงทุนในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (SEZ) 10 จังหวัด และพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อการกระตุ้นให้เกิดการลงทุนในภูมิภาคมากขึ้น รวมทั้งการเร่งผลักดันการให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ (PPP)
 - 3) การส่งเสริม Digital Economy โดยภาครัฐจะสนับสนุนการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล นำเทคโนโลยี นวัตกรรม และองค์ความรู้ต่าง ๆ มาเพิ่มมูลค่าสินค้าและบริการ และเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เพื่อสร้างโอกาสและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ให้รองรับกับโลกยุคใหม่ รวมถึงการสนับสนุนนโยบายเทคโนโลยี 5G ไปใช้ต่อยอดให้เกิดประโยชน์กับประชาชนคนไทย โดยมีเป้าหมายเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยและรองรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ด้วยการเข้าถึงบริการสาธารณสุข เกษตรอัจฉริยะ ยกระดับการศึกษา คุณภาพชีวิต และการสร้างงาน สร้างรายได้ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนจากระดับท้องถิ่นสู่ระดับชาติได้ต่อไป

- 4) การส่งเสริม Digital Government ในการให้บริการภาครัฐผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ รัฐบาลได้มีการพัฒนาระบบดิจิทัลต่าง ๆ ตลอดจนขยายขอบเขตการใช้งานดิจิทัล เพื่อช่วยอำนวยความสะดวกในการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชน เพิ่มประสิทธิภาพและกระตุ้นเศรษฐกิจ อาทิ ระบบการจัดซื้อจัดจ้างด้วยอิเล็กทรอนิกส์ ระบบการยื่นแบบและชำระภาษีออนไลน์ เป็นต้น รวมถึงมีแผนที่จะปรับปรุงระเบียบการจัดซื้อจัดจ้างให้หน่วยงานของรัฐมีความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน และสนับสนุนประกอบการรายย่อยทั้ง SMEs และ Startup ให้เข้าถึงการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐได้มากขึ้น
- 5) การพัฒนาภาคการท่องเที่ยวไปสู่การท่องเที่ยวที่เน้นคุณค่าและความยั่งยืน เพื่อก่อให้เกิดโอกาสในการใช้จุดเด่นและความสร้างสรรค์เพื่อพลิกฟื้นรูปแบบการท่องเที่ยวไทย โดยในช่วงก่อนการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ภาคการท่องเที่ยวของไทยมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ทั้งในมิติของจำนวนนักท่องเที่ยว รายได้จากการท่องเที่ยว การจัดอันดับความนิยม และมูลค่าทางเศรษฐกิจจากธุรกิจที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม ในอนาคตอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะมีการแข่งขันที่รุนแรงมากยิ่งขึ้น เนื่องจากหลายประเทศจะใช้การท่องเที่ยวเป็นกลยุทธ์สำคัญในการสร้างรายได้ให้กับประเทศ โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศอาเซียน ดังนั้น ประเทศไทยจึงต้องพัฒนาระดับขีดความสามารถในการแข่งขันและสร้างความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และการท่องเที่ยวเชื่อมโยงภูมิภาค ทั้งนี้ หากมีทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ชัดเจนสอดคล้องกับสถานการณ์และบริบทที่ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวแล้ว การท่องเที่ยวไทยจะเป็นเครื่องมือในการสร้างและกระจายรายได้และยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ
- 6) การผลักดันการพัฒนาศักยภาพของ SMEs และ Startup ซึ่งเป็นหน่วยธุรกิจสำคัญที่สามารถร่วมขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยต่อไปได้ สู่การเป็นผู้ประกอบการยุคดิจิทัล สามารถเชื่อมโยงกับห่วงโซ่มูลค่าโลก และปรับเปลี่ยนการแข่งขันทางการค้าให้เป็นธรรมสำหรับ SMEs เพื่อให้ไทยมีวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่เข้มแข็ง มีศักยภาพสูง และสามารถแข่งขันได้ โดยที่ผ่านมาระทรวงการคลังได้สนับสนุนให้มีเข้าถึงแหล่งเงินทุน

โดยอาศัยกลไกของตลาดเงิน ตลาดทุน และการเข้าถึงโอกาสทางธุรกิจใหม่ ๆ ผ่านการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐ

- 7) **การส่งเสริมตลาดทุนในมิติต่าง ๆ** การเข้าถึงทางการเงินผ่านกลไกตลาดทุน การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับตลาดทุน รวมถึงกระทรวงการคลังและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีการหารือเกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง โดยกระทรวงการคลังให้ความสำคัญกับการนำสินทรัพย์ดิจิทัลมาใช้ให้เป็นประโยชน์กับการสร้างเศรษฐกิจโดยไม่กระทบระบบการเงินปัจจุบัน การพิจารณาเก็บภาษีนี้ยังคงยึดแนวทางผู้เสียภาษีเป็นศูนย์กลาง เพื่อสร้างความเป็นธรรมให้นักลงทุนและผู้ที่เกี่ยวข้องจากการถือครองหรือได้ประโยชน์จากสินทรัพย์ดิจิทัล เพื่อส่งเสริมการลงทุนและสร้างแรงขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจ ให้การซื้อขายหรือการระดมเงินทุนผ่านไปถึงภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมเป้าหมายของรัฐบาล ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับการพัฒนาประเทศ
 - 8) **การสร้างโครงข่ายความปลอดภัยของสังคม (Social Safety Net)** ซึ่งประชาชนทุกคนจะต้องได้รับการคุ้มครองดูแลจากภาครัฐอย่างทั่วถึง ในด้านสาธารณสุข การบรรเทาปัญหาความยากจน และการเสริมสร้างความมั่นคงทางการเงินในวัยเกษียณ ด้วยกลไกของกองทุนและระบบต่าง ๆ อาทิ กองทุนประกันสังคม กองทุนการออมแห่งชาติ กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ กองทุนหลักประกันสุขภาพ บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ซึ่งรวมถึงกองทุนบำเหน็จบำนาญแห่งชาติที่อยู่ระหว่างการพิจารณาจัดตั้ง เป็นต้น **นอกจากนี้ จะต้องส่งเสริมอุตสาหกรรมและบริการทางการแพทย์และสุขภาพครบวงจร** ซึ่งจะเป็นการต่อยอดจากธุรกิจการรักษาพยาบาลและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่ประเทศไทยมีฐานเดิมที่แข็งแกร่งและมีห่วงโซ่อุปทานเชื่อมโยงต่อเนื่องครอบคลุมหลายอุตสาหกรรม
- ในส่วนของกระทรวงการคลัง จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ ทำให้กระทรวงการคลังเล็งเห็นถึงความจำเป็นในการเพิ่มศักยภาพทางการคลัง โดยได้มีการกำหนดเป้าหมายทางการคลังในระยะสั้นถึงระยะปานกลางในแผนการคลังระยะปานกลาง (Medium-term Fiscal Framework) ฉบับปัจจุบัน (ปีงบประมาณ 2566 – 2569) คือ การเพิ่มศักยภาพทางการคลัง
 - โดยในด้านรายได้จำเป็นต้องมีการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้ภาครัฐ โดยมีแนวทางในการดำเนินการต่าง ๆ อาทิ

- การนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้เพื่อให้สามารถจัดเก็บภาษีได้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย
- การขยายฐานภาษี โดยหาแนวทางเพื่อจูงใจให้ผู้มีรายได้ที่ไม่เคยอยู่ในระบบภาษีให้เข้ามาอยู่ในระบบเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการเสียภาษีและเพิ่มรายได้ของรัฐบาล
- การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการที่ราชพัสดุ โดยเพิ่มศักยภาพการใช้ประโยชน์จากที่ราชพัสดุในเชิงเศรษฐกิจ ปรับปรุงแนวทางการคำนวณค่าเช่าที่ราชพัสดุเพื่อให้ได้รับผลตอบแทนมากขึ้น การเร่งรัดการทำสัญญาเช่าที่อยู่ระหว่างดำเนินการ และจัดระเบียบที่ราชพัสดุของส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจ เพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด
- นอกจากนี้ จะต้องมีการพัฒนาระบบภาษีที่เหมาะสม ส่งเสริมความสามารถในการแข่งขัน มีความทันสมัย มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และทั่วถึง โดยจะต้องสอดคล้องกับสถานการณ์เศรษฐกิจและอยู่บนพื้นฐานของแนวทางปฏิบัติที่ดีของสากล (International Best Practices) แนวทางการเร่งการจัดเก็บรายได้รัฐบาลของกระทรวงการคลังจึงมี 4 เป้าหมายหลักซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี คือ
 - เป้าหมายที่ 1 ส่งเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันและสนับสนุนการเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน (Competitiveness and Sustainable Economic Growth)
 - เป้าหมายที่ 2 รองรับกับเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy)
 - เป้าหมายที่ 3 ส่งเสริมเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) การเจริญเติบโตของเศรษฐกิจต้องควบคู่ไปกับการรักษาสภาพแวดล้อมที่เราอยู่อาศัยเพื่อให้การเติบโตของเศรษฐกิจเป็นไปอย่างยั่งยืน
 - เป้าหมายที่ 4 เป็นธรรม ทั่วถึง โปร่งใส ตรวจสอบได้ และสนับสนุนโครงข่ายรองรับทางสังคมและสุขภาพ (Social Safety Net and Health Sector)
- อย่างไรก็ตาม ไม่เพียงแต่เฉพาะในด้านรายได้ กระทรวงการคลังยังเล็งเห็นถึงความสำคัญในการเพิ่มศักยภาพทางการคลัง ทั้งในด้านรายจ่ายและหนี้สาธารณะด้วย โดยจะเน้นการขับเคลื่อนการใช้จ่ายและการลงทุนภาครัฐ ผ่านการเร่งรัดการเบิกจ่ายงบประมาณ การขับเคลื่อนการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ของรัฐ ทั้งในด้านการลงทุนพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษและโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมขนส่งให้เป็นไปตามแผนงาน นอกจากนี้ จะมุ่งเน้นการจัดสรรงบลงทุน ปรับลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น และสนับสนุนโครงการที่ก่อให้เกิดการใช้จ่ายในระดับพื้นที่ ซึ่งจะเป็นการช่วยกระตุ้นและฟื้นฟูเศรษฐกิจให้กลับมาฟื้นตัวได้อีกครั้ง

อันจะส่งผลดีต่อการจัดเก็บรายได้ของรัฐบาล และในด้านหนี้สาธารณะจะมีการบริหารหนี้สาธารณะให้มีความเสี่ยงต่ำภายใต้ต้นทุนที่เหมาะสม ควบคู่ไปกับการวางแผนชำระหนี้ให้เหมาะสม และไม่เป็นภาระทางการคลังในระยะยาว โดยคำนึงถึงความสามารถในการชำระหนี้ (Debt Affordability) ทั้งนี้ เพื่อให้ภาคการคลังมีความพร้อมที่จะสามารถรองรับสถานการณ์ที่ไม่คาดคิดหรือความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นอีกในอนาคตที่จะส่งผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจและภาคการคลังได้

- สำหรับภาคเอกชนและภาคธุรกิจ จากวิกฤติที่เกิดขึ้นสะท้อนให้เห็นว่า ผู้ประกอบการต่าง ๆ หรือแม้แต่ประชาชนทุกคน จำเป็นต้องมีการ “ปรับตัว” เพื่อให้สามารถอยู่รอดและสามารถประคับประคองธุรกิจต่อไปได้ เช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่ต้องการของตลาด การตั้งระดับราคาที่เหมาะสม การหาช่องทางการค้าขายเพิ่มขึ้น การส่งเสริมการขายซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้ยอดขายเพิ่มมากขึ้น เป็นต้น นอกจากนี้ ยังต้องมีการบริหารต้นทุนและการเงิน โดยลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นลงรวมถึงการเตรียมเงินสำรองสำหรับพายุธุรกิจให้สามารถดำเนินการต่อไปได้ และที่สำคัญ คือ การใช้ประโยชน์จากเครื่องมือต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐ เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถนำไปประยุกต์ใช้ทางธุรกิจได้ เช่น มาตรการช่วยเหลือจากภาครัฐผ่านโครงการต่าง ๆ รวมถึงองค์ความรู้จากหน่วยงานวิจัยต่าง ๆ ของภาครัฐ เพื่อที่จะเป็นการสร้างแต้มต่อให้กับธุรกิจของตนเอง

4. บทส่งท้าย

- ในปัจจุบันนี้ ผมเชื่อว่าหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ต่างก็เตรียมความพร้อมสำหรับการดำเนินงานหรือดำเนินธุรกิจภายหลังจากสถานการณ์โควิด-19 รวมถึงเตรียมความพร้อมเพื่ออยู่ร่วมกับโควิด-19 แล้ว ซึ่งจากแนวทางที่ได้กล่าวไปข้างต้นจะเห็นได้ว่ารัฐบาลก็พร้อมที่จะพัฒนาและขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมไทยให้ฟื้นตัวได้อย่างต่อเนื่องและมั่นคง
- อย่างไรก็ตาม ในการพัฒนาและขับเคลื่อนประเทศไทยนั้น ยังมีประเด็นที่จะเป็นความท้าทายสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระยะต่อไป ได้แก่
 - 1) การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของไทยที่อาจจะส่งผลกระทบต่อกำลังแรงงาน กำลังการผลิตสินค้าต่าง ๆ รวมไปถึงรายจ่ายสวัสดิการของภาครัฐ
 - 2) การสร้างแรงจูงใจให้แรงงานกลับเข้าสู่ภาคการผลิตมากขึ้น หลังจากสถานการณ์โควิด-19 ได้ส่งผลให้แรงงานในเมืองย้ายถิ่นฐานกลับพื้นที่ต่างจังหวัด

- 3) การลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย ทั้งในมิติของประชาชนและมิติเชิงพื้นที่ เช่น การเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดสรรสวัสดิการสังคมของภาครัฐให้แก่ประชาชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ได้ดียิ่งขึ้น การสนับสนุนการขยายตัวของเศรษฐกิจในระดับพื้นที่ ตลอดจนการพัฒนา Smart city ในแต่ละภูมิภาคต่าง ๆ เป็นต้น
 - 4) การสร้างและกระจายโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็กนักเรียนในสังคมไทย รวมไปถึงการสร้างความเสมอภาคและความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นแก่ประชากรทุกกลุ่ม
 - 5) การพัฒนาระบบฐานข้อมูลต่าง ๆ ของประเทศให้มีความชัดเจนและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ซึ่งในอนาคตการดำเนินนโยบายหรือกิจกรรมต่าง ๆ โดยอาศัยเพียงข้อมูลในภาพใหญ่ (Macro) อาจจะไม่เพียงพอ จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลในเชิงพื้นที่หรือรายจังหวัด (Micro) เพื่อให้ประชาชนในทุกระดับของพื้นที่ได้รับโอกาสในการสร้างรายได้ ตลอดจนโอกาสในการเข้าถึงบริการสาธารณะที่มากขึ้น
- จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น การขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยไปสู่อนาคตถือเป็นความท้าทายอย่างมาก โดยภาครัฐไม่สามารถขับเคลื่อนนโยบายทั้งหมดและพัฒนาประเทศไทยได้โดยลำพัง แต่จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อเดินหน้าขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยไปด้วยกัน
 - ผมมั่นใจว่าจากมาตรการทั้งหมดที่รัฐบาลได้ดำเนินการไปแล้ว และแนวทางที่จะดำเนินการต่อไปในอนาคต ด้วยความร่วมมือของทุกคนทุกฝ่าย เศรษฐกิจไทยจะต้องกลับมาขยายตัวอย่างแข็งแกร่งดังเช่นในอดีตที่ผ่านมา และประเทศไทยจะก้าวผ่านโควิด-19 อย่างมั่นคงและยั่งยืนได้อย่างแน่นอน ขอขอบคุณครับ
-